

Psychopatologia- zajęcia nr 3

rok akademicki 2022/2023

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Systemy wykonywania kary

Obowiązujący kodeks karny wykonawczy w art. 81 stanowi, że karę pozbawienia wolności wykonuje się w systemie:

- ➔ Programowanego oddziaływania
 - ➔ Terapeutycznym
 - ➔ Zwykłym
-
- ▶ System wykonywania kary to bardzo ważna instytucja.
 - ▶ Wskazanie trzech możliwych systemów wykonywania kary pozbawienia wolności opiera się na założeniu, że oddziaływanie na osoby pozbawione wolności osiągnie zamierzony efekt tylko wtedy, gdy po poznaniu i dotarciu do czynników kryminogennych oraz dokonaniu diagnozy zostanie dobrany właściwy system wykonywania kary, a także odpowiednie środki oddziaływania
 - ▶ W celu zapewnienia osadzonym warunków niezbędnych do funkcjonowania w zakładzie karnym dokonuje się ich klasyfikacji.

Systemy wykonywania kary

Karę pozbawienia wolności wykonuje się w systemie:

Programowanego
oddziaływania

Terapeutycznym

Zwykłym

- ▶ W systemie programowanego oddziaływania odbywają- obowiązkowo- karę skazani młodociani, a także dobrowolnie *skazani dorośli, którzy po przedstawieniu im projektu programu oddziaływania wyrażają zgodę na współudział w jego opracowaniu i wykonaniu.*
- ▶ W systemie terapeutycznym odbywają karę skazani z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, w tym skazani za przestępstwo określone w art. 197–203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, upośledzeni umysłowo, a także uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych oraz skazani niepełnosprawni fizycznie – wymagający oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej.
- ▶ Wszyscy pozostali skazani odbywają karę w systemie zwykłym.

Klasyfikowanie do odpowiedniego systemu

O tym, w którym systemie skazani odbywają kary zgodnie z obowiązującymi przepisami, decydują:

- ➔ Sąd orzekający (który może orzec jedynie o wykonywaniu kary w systemie terapeutycznym)
 - ➔ Sąd penitencjarny oraz
 - ➔ Komisja Penitencjarna
- ▶ Należy pamiętać, że wpływ na wyznaczenie określonego systemu wykonywania kary, niekiedy nawet decydujący mają również sami skazani, składając stosowne wnioski, jak też wyrażając zgodę na zastosowanie wybranego systemu, w czym ujawnia się zasada podmiotowego postępowania ze skazanymi

System programowanego oddziaływania

Krótkie wprowadzenie do systemu programowanego oddziaływania

Zasadą jest system programowanego oddziaływania

- ➔ Jest to podstawowy sposób wykonywania kary pozbawienia wolności i on najpełniej służy resocjalizacji skazanych tj. zmianie postaw osadzonych, poprzez ugruntowanie społecznie akceptowanego systemu wartości, a także umożliwienie skazanym niezbędnych umiejętności społecznych i zawodowych, bez których nie będzie możliwa pomyślna ich readaptacja społeczna po zwolnieniu z zakładu karnego
- ▶ Dla większości skazanych jest to dobrowolny system (odstępstwo: młodociani, których powinno się resocjalizować- wtedy bez ich zgody)
- ▶ W tym systemie odbywać karę mogą rozmaite kategorie skazanych bez względu na płeć, wiek, poprzednią karalność
- ▶ Najważniejszym zadaniem jest objęcie tym systemem przede wszystkim wszystkich skazanych młodocianych i recydywistów, a także tych, którzy wykazują symptomy nieprzystosowania społecznego
- ▶ W systemie tym nie będą mogli odbywać kary skazani, dla których odpowiedniejszy byłby system terapeutyczny, a także ci którzy odmawiają akceptacji programu

Zmiana systemu programowanego oddziaływania na terapeutyczny

Niepowodzenie w realizacji przyjętego programu? Co dalej?

Kodeks przewidział sposób reagowania gdy realizacja programu zakończyła się niepowodzeniem:

- ➔ Jeżeli ujawniło się, że skazany jest głęboko zaburzony psychicznie, czego z początku nie można było stwierdzić (nie wszyscy odbywający karę w systemie programowanego oddziaływania są poddawani odpowiednim badaniom osobopoznawczym w ośrodku diagnostycznym).
- ➔ Podobnie jeśli w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania okaże się, że wykryte w toku początkowo dokonanej klasyfikacji nadużywanie alkoholu jest już chorobowym uzależnieniem od alkoholu i wymaga leczenia.
- ➔ Jeśli u skazanego, który początkowo znajdował się w dobrym stanie psychicznym, pod wpływem warunków odbywania kary, zachowania współskazanych, zmienionej sytuacji rodzinnej lub z innych przyczyn mogą wystąpić zaburzenia zachowania W tym systemie odbywać karę mogą rozmaite kategorie skazanych bez względu na płeć, wiek, poprzednią karalność
- ▶ Wówczas skazanego przenosi się do systemu terapeutycznego
- ▶ Poddaje się go odpowiedniemu leczeniu bądź terapii, aż do osiągnięcia określonej poprawy w fizycznym lub psychicznym stanie zdrowia

Zmiana systemu programowanego oddziaływania na terapeutyczny

A co później?

W przypadku gdy odbywanie kary w systemie programowanego oddziaływania skończyło się niepowodzeniem i trzeba z niego zrezygnować i następnie skierowano skazanego do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym

- ➡ To nie ma przeciwwskazań, żeby po pomyślnie zakończonym leczeniu lub kuracji odwykowej takiemu skazanemu ponownie umożliwić odbywanie kary w systemie programowanego oddziaływania

System terapeutyczny

Wprowadzenie

System terapeutyczny:

- ➔ System terapeutyczny został wprowadzony w obowiązującym kodeksie karnym wykonawczym
- ➔ Przed II wojną światową i w okresie PRL zaczęto dostrzegać problem dotyczący tego rodzaju sprawców
- ➔ Na podstawie obserwacji praktyki wykonywania kary oraz badań penitencjarnych (kryminologicznych i psychologicznych) uwidocznił się duży zasięg jaki w zbiorowości więźniów mają zjawiska patologiczne, jak alkoholizm i narkomania, a także zaburzenia zachowania

System terapeutyczny

Wprowadzenie

System terapeutyczny:

- ➔ Działalność terapeutyczna na terenie jednostek penitencjarnych podyktowana jest faktem, iż do zakładów karnych trafia duża liczba skazanych z zaburzeniami na tle psychicznym, co może potęgować niedostosowanie w warunkach izolacji penitencjarnej, a także utrudnia późniejszą readaptację do społeczeństwa po wykonaniu kary
- ➔ Prowadzenie specjalistycznych oddziaływań terapeutycznych, jest jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Służbę Więzienną. Jest to zjawisko bardzo dynamicznym.
- ➔ Wymaga dopasowania i wypracowania stosowanych metod do zmieniających się warunków i ciągłego poszukiwania nowych rozwiązań.
- ➔ Realizowane procesy terapii opierają się na ugruntowanych metodach, a jednocześnie są wyrazem poszukiwań ciągle nowych i skutecznych sposobów pracy z osobami zakwalifikowanymi do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym.

System terapeutyczny

Wprowadzenie

System terapeutyczny:

- ➔ Problem uzależnienia od alkoholu oraz odchyłeń normy psychicznej dotyczy skazanych również w innych krajach świata
- ➔ Wg jednego z ostatnich aktualnych raportów Centralnego Zarządu Służby więziennej 30 % osadzonych stanowiły osoby uzależnione od alkoholu, co daje ok. 16 tys. osób na tle całej populacji więziennej

System terapeutyczny

Oddziały terapeutyczne

Zgodnie z brzmieniem art. 96 § 2 kkw karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym wykonuje się przede wszystkim w oddziale terapeutycznym o określonej specjalizacji.

- ➔ Przepis ten konstytuuje istotną regułę dla postępowania ze skazanymi wymagającymi specjalistycznych oddziaływań.
- ➔ Stwarza podstawę dla racjonalnej organizacji pracy terapeutycznej z uwzględnieniem podziału na węższe grupy skazanych, przydzielonych ze względu na rodzaj schorzenia, do odpowiadających ich potrzebom specjalistycznych placówek (oddziałów) terapeutycznych.

System terapeutyczny

Oddziały terapeutyczne

W ramach polskiego systemu penitencjarnego wydzielono cztery typy takich oddziałów przeznaczone odpowiednio dla skazanych:

1. z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo
2. uzależnionych od alkoholu
3. uzależnionych od środków odurzających i substancji psychotropowych
4. niepełnosprawnych fizycznie

System terapeutyczny

Kategorie skazanych art. 96§1

Zatem w systemie terapeutycznym odbywają karę skazani: uzależnionych od alkoholu

1. z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, w tym skazani za przestępstwo określone w art. 197–203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych,
 2. upośledzeni umysłowo,
 3. a także uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych
 4. oraz skazani niepełnosprawni fizycznie – wymagający oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo
- ▶ **!!** Jeżeli przemawiają za tym względy lecznicze i wychowawcze, w oddziale terapeutycznym mogą odbywać karę także inni skazani, za ich zgodą **!!**

System terapeutyczny

Kategorie skazanych

- ➔ **Skazani niepełnosprawni fizycznie:** osoby kalekie, chronicznie chore, jeżeli te schorzenia wpływają w znacznym stopniu ograniczająco na wykonywanie różnorodnych funkcji ciała ludzkiego.
- ➔ **Również skazani w podeszłym wieku-** jeżeli naturalne funkcje ich organizmu są w znacznym stopniu i w sposób trwały ograniczony
- ▶ Rozmaitość cech i właściwości patologicznych charakteryzujących skazanych, kierowanych do terapeutycznego systemu wykonywania kary pozbawienia wolności - przekłada się na wielość specjalności lekarskich i psychologicznych, które będą miały zastosowanie w tym systemie oddziaływania (psychoterapie, psychokorekcja, psychoedukacja, rehabilitacja)

System terapeutyczny

Oddziaływania terapeutyczne-zadania

Do zadań w zakresie stosowania środków oddziaływania terapeutycznego należy:

- ➔ Zapobieganie pogłębianiu się nieprawidłowych cech osobowości,
 - ➔ Przywracanie równowagi psychicznej,
 - ➔ Kształtowanie umiejętności współżycia społecznego,
 - ➔ Przygotowanie do samodzielnego życia
1. Są to właściwości człowieka i sposób postępowania mające bardzo duże znaczenie dla prawidłowego wykonywania kary i następnie pomyślnej readaptacji społecznej.

System terapeutyczny

Kodeks karny wykonawczy stara się dopomóc w prowadzeniu postępowania leczniczego, oddziaływania psychologicznego wobec skazanych poprzez:

- ➔ Dostosowanie wykonywania kary pozbawienia wolności - tj. zatrudnienia, nauczania i stosowania zasad higieny i opieki sanitarnej do wymagań skutecznego leczenia i oddziaływania terapeutycznego
- ➔ Oddziały terapeutyczne są profilowane względem potrzeb skazanych – uzasadnionych stanem zdrowia i potrzebami terapii, istnieje również możliwość uwzględnienia niezbędnych odstępstw od regulaminu w zakresie samego sposobu wykonywania kary. Są to odstępstwa w wykonywaniu kary, które nie naruszają podstawowych praw skazanych, jak też celów, zasad i funkcji wykonywanej kary
- ➔ Np. kształcenie lub organizowanie pracy osobom niepełnosprawnym - organizowane jest dla nich zatrudnienie w warunkach pracy chronionej

System terapeutyczny

Kodeks karny wykonawczy stara się pomóc w prowadzeniu postępowania leczniczego, oddziaływania psychologicznego wobec skazanych:

- ➔ Dodatkowym, istotnym wychowawczo aspektem jest umożliwienie przebywania w tym systemie skazanym, niespełniającym przesłanek do przebywania w nim. Sprzyja to kształtowaniu odpowiedniej atmosfery wychowawczej, dając dodatkową możliwość pracy ze skazanymi odbywającymi karę w innych systemach.
- ➔ Ich pomoc, np. dla osób niepełnosprawnych fizycznie, szczególnie w zakresie codziennych czynności bywa czasem nieoceniona. Z założenia jest to system przejściowy, z którego po zastosowaniu specjalistycznych oddziaływań nastąpi przeniesienie do systemu zwykłego bądź programowanego oddziaływania

System terapeutyczny

Jeżeli skazani wskutek wyleczenia lub istotnej poprawy stanu zdrowia nie wymagają już odbywania kary w systemie terapeutycznym, to wówczas:

- ➔ Są przenoszeni do odpowiedniego systemu wykonywania kary
- ➔ Podstawę do orzeczenia skierowania do systemu- powinny stanowić badania osobopoznawcze bądź dane zawarte w aktach sprawy karnej - zwłaszcza opinie biegłych psychiatrów lub psychologów

Funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w warunkach zakładu karnego

- ➔ Należy podkreślić, że więźniowie niepełnosprawni ze schorzeniami narządu ruchu, mowy czy wzroku odbywają karę pozbawienia wolności w zakładach karnych w normalnym systemie.
- ➔ W systemie terapeutycznym odbywają karę osoby z upośledzeniem umysłowym bądź z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi. Wpływ na rozmieszczenie ma opinia lekarska stwierdzająca przesłanki lub ich brak do umieszczenia jednostki w takim oddziale
- ➔ Docelowo postuluje się aby każdy zakład penitencjarny posiadał przynajmniej jedną celę przystosowaną dla niepełnosprawnych skazanych. Niemal każda jednostka wdrożyła udogodnienia dla osób na wózkach inwalidzkich
- ➔ Obowiązek zapewnienia osadzonym niepełnosprawnym fizycznie sprzętu ortopedycznego, gdy potrzebę taką potwierdzi lekarz, spoczywa na dyrektorach zakładów karnych
- ➔ Liczba osób niepełnosprawnych zwiększa się na skutek samouszkodzeń, z których część powoduje niestety trwałą niepełnosprawność (Wg statystyk CZSW liczba tych spada sukcesywnie, nie stanowiąc obecnie naglącego problemu)

Funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w warunkach zakładu karnego

- ➔ Służba Więzienna nie prowadzi dokładnych statystyk odnośnie liczby osób niepełnosprawnych przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych, choć zdaniem naczelnego lekarza Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej, zdarza się nawet po kilku w jednostce.
- ➔ Nie ma przepisów, które gwarantowałyby specjalny status więźniom niepełnosprawnym.
- ➔ Rehabilitacja ma miejsce, gdy poparta jest wskazaniami medycznymi.
- ➔ Mogą oni uczestniczyć we wszystkich zajęciach.

Funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w warunkach zakładu karnego

- ➔ Interesującą formą pomocy dla osób niepełnosprawnych, przebywających w więzieniu jest „Broszura informacyjna dla więźniów niepełnosprawnych”, wydana przez Prison Reform Trust, w Londynie
- ➔ Z założenia ma ona stanowić swoisty przewodnik, który pozwoli zorientować się w tym, jak i do kogo należy zwrócić się o pomoc w więzieniu, oraz jak ułatwić sobie start na wolności. Jest to przetłumaczona i skrócona wersja anglojęzycznej broszury Book for Prisoners with a Disability

Praca na oddziale terapeutycznym

Realizowany przez personel program terapeutyczny łączy w sobie wiele celów

Wśród nich wymienić można m.in.:

- ➔ koordynację metod oddziaływań terapeutycznych z uwzględnieniem ich nadrzędności wobec pozostałych oddziaływań penitencjarnych przy równoczesnym kształtowaniu środowiska skazanych,
- ➔ indywidualizację metod i środków oddziaływań terapeutycznych względem właściwości psychofizycznych skazanych,
- ➔ kształtowanie poczucia odpowiedzialności za swój los,
- ➔ ułatwienie adaptacji do warunków zakładu karnego i efektywnego funkcjonowania poza nim, a także wzbudzania wiary w możliwość prowadzenia satysfakcjonującego życia po wyjściu na wolność

Praca na oddziale terapeutycznym

Założeniem teoretycznym jest:

- ➔ zapewnienie skazanym warunków zapobiegających degradacji fizycznej i psychicznej
- ➔ zapewnienie bezpieczeństwa i atmosfery, w której mają szansę przeorganizować dotychczasowe życie
- Terapia bazuje na funkcjonowaniu społecznym i poznawczo-emocjonalnym skazanego, a jej głównym celem jest wzbudzenie u niego nadziei na lepsze życie oraz wskazanie alternatywnych sposobów widzenia samego siebie i świata.
- Kładzie się nacisk na różnorodne formy zajęć – programy rozwijające umiejętności społeczne, grupa wsparcia, zajęcia ruchowe i ogrodowe, trening relaksacyjny, grupy Anonimowych Alkoholików, Anonimowych Narkomanów czy Klub Abstynenta prowadzone przez wykwalifikowany personel

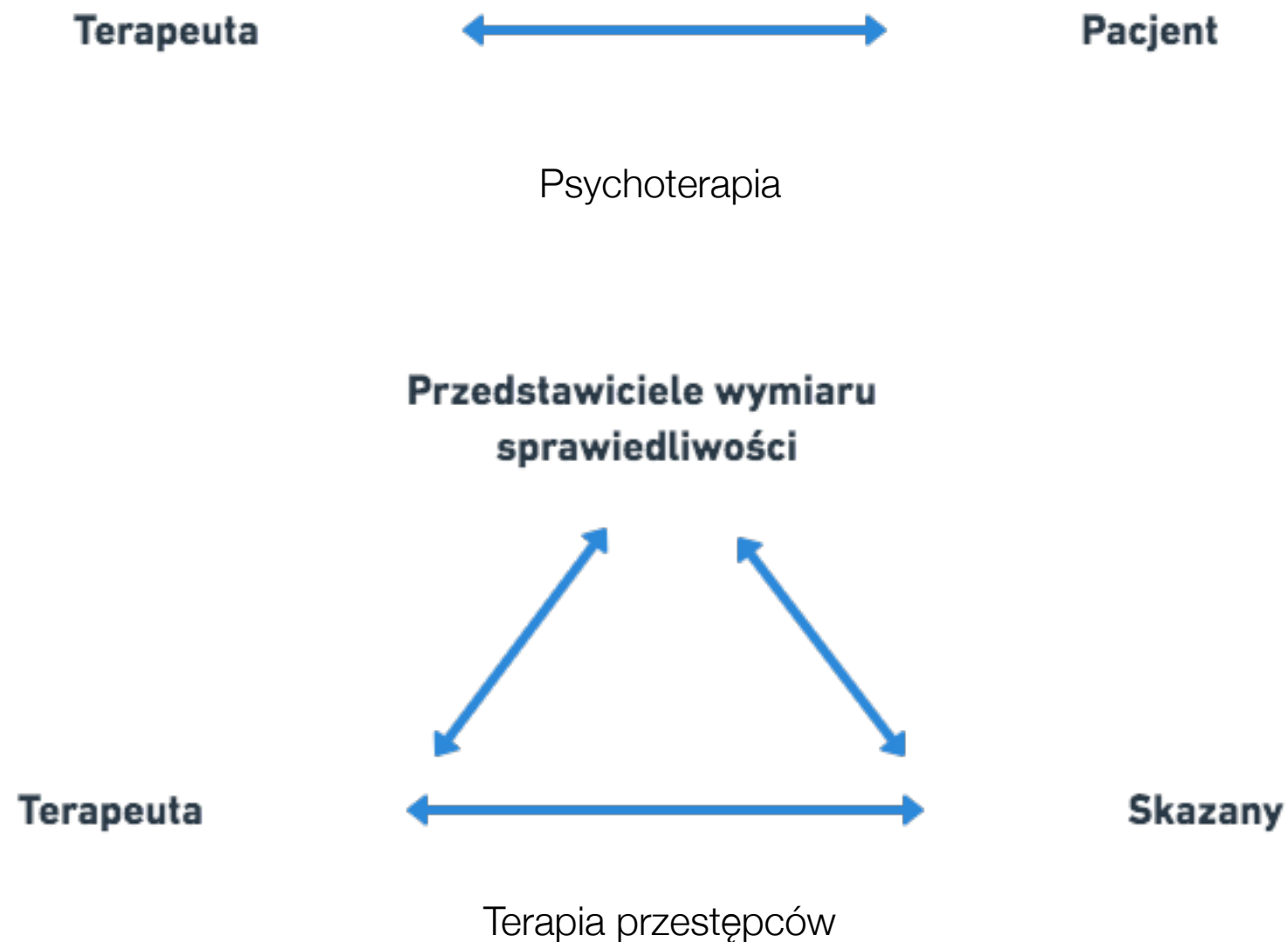
Badania osobopoznawcze, psychologiczne, psychiatryczne

Dobrowolne lub przymusowe

- ➔ Badaniom osobopoznawczym, psychologicznym, a także psychiatrycznym można poddać skazanego za jego zgodą.
- ➔ W razie braku zgody - sędzia penitencjarny może zarządzić przeprowadzenie badań bez zgody skazanego. Wniosek w takiej sprawie może zgłosić administracja zakładu, jeśli uzna to za niezbędne w celu podjęcia decyzji klasyfikacyjnej, zwłaszcza kiedy wchodzi w grę możliwość skierowania do odbywania kary w systemie terapeutycznym
- ➔ Przymusowe badania mogą być też zarządzane przez sędziego penitencjarnego wobec sprawców młodocianych sprawiających trudności wychowawcze lub jeśli do nabycia prawa o warunkowe przedterminowe zwolnienie pozostało im co najmniej 6 miesięcy

Trójbiegunowa relacja terapeutyczna

Relacja terapeutyczna pomiędzy terapeutą a skazanym różni się od tradycyjnego, dominującego typu relacji obowiązującej w obszarze pomocy psychologicznej czy ochronie zdrowia psychicznego

System terapeutyczny

Realizowany jest przede wszystkim:

- ➔ W 15 oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, jak też umysłowo upośledzonych
- ➔ Brak aktualnych danych dotyczących liczby skazanych z zaburzeniami psychicznymi
- ➔ 12 lat temu było to ok 20 % uzależnionych od alkoholu, ok. 4 % uzależnionych od narkotyków, a także od do 8 % osadzonych z zaburzeniami psychicznymi
- ➔ W 2014 r. terapia skazanych uzależnionych była prowadzona w 15 więziennych oddziałach terapeutycznych łącznie dysponującymi 521 miejscami.
- ➔ W 2014 r. Systemach terapeutycznych pracowało 558 psychologów oraz psychiatrów.

System terapeutyczny

Realizowany jest przede wszystkim:

- ➔ W Polsce funkcjonują tzw. Grupy samopomocowe - AA (Anonimowi Alkoholicy) i AN (Anonimowi Narkomanii) - w zakładach karnych i aresztach śledczych było 219 grup anonimowych alkoholików i 26 grup jeśli chodzi o anonimowych narkomanów
- ➔ Terapia osób uzależnionych od środków psychoaktywnych jest prowadzona w polskich zakładach karnych co najmniej od połowy lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Pierwszy więzienny oddział, w którym objęto leczeniem skazanych alkoholików, utworzono w 1976 roku na terenie ZK Nr 1 we Wrocławiu, kolejny w 1979 roku w ZK w Barczewie
- ➔ Pierwsze oddziały dla skazanych uzależnionych od narkotyków powstały w połowie lat osiemdziesiątych na terenie ZK w Warszawie-Służewcu (1984), ZK w Rawiczu (1986), ZK we Wronkach (1986) i w Areszcie Śledczym w Elblągu (1986).

System terapeutyczny

Podsumowanie

- ➔ Terapia w zakładzie karnym stanowi fragment szerszego procesu, który w Polsce określa się procesem resocjalizacji.
- ➔ Programy terapii muszą zatem uwzględniać to, co ogólnie wiadomo na temat skutecznych oddziaływań wobec przestępców
- ➔ W polskich zakładach karnych terapia skazanych jest prowadzona w oddziałach terapeutycznych, stanowiących wydzielone części tych zakładów
- ➔ Czas realizacji podstawowego cyklu terapeutycznego wynosi aktualnie w stosunku do sprawców uzależnionych od 3 miesięcy (skazani uzależnieni od alkoholu) do 6 miesięcy (skazani uzależnieni od narkotyków). Jest to okres względnie krótki, krótszy, niż w większości tego typu programach realizowanych w systemach więziennych innych krajów

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Terapia uzależnień w zakładzie karnym jest uzasadniona istnieniem silnych związków między używaniem substancji psychoaktywnych – szczególnie alkoholu – a przestępczością.

- ➔ Spożywanie alkoholu powoduje rozluźnienie hamulców społecznych, a także podwyższenie poziomu agresji
- ➔ Uzależnienie jest przewlekłym zaburzeniem behawioralnym
- ➔ Wysokie prawdopodobieństwo sięgania po substancje odurzające występuje bowiem u jednostek z osobowością antyspołeczną
- ➔ Problemy z nadużywaniem lub uzależnieniem od substancji psychoaktywnych wpływają negatywnie na proces adaptacji więźnia do warunków zakładu karnego.
- ➔ Przymusowa abstynencja skutkuje różnego rodzaju trudnościami w funkcjonowaniu skazanych – przede wszystkim problemami emocjonalnymi, stanami napięcia i drażliwości, konfliktowością i brakiem krytycyzmu

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Spożywanie alkoholu powoduje u jednostki przejście od sterowania racjonalnego do emocjonalnego, tak więc powoduje obniżenie jakości oceniania sytuacji, w jakiej się ta jednostka znalazła. Osoba taka słabiej kontroluje swoje postępowanie, co jest szczególnie ważne w sytuacjach, gdy ofiara zachowuje się prowokująco

- ➔ B. Hołyst podkreśla, że alkoholizm może występować u osób, które już wcześniej popełniały przestępstwa, bądź też może stać się jednym z głównych czynników demoralizacji jednostki.
- ➔ Analizując kryminogenną rolę alkoholu, należy wskazać, że najwięcej przestępstw jest popełnianych przez osoby uzależnione od tej substancji lub pozostające w niebezpiecznym stanie alkoholowym.
- ➔ Niebezpieczny stan alkoholowy może przybrać trzy formy: jako pogranicze zachowań przestępczych, jako cecha konstruktywna przestępstwa, lub jako okoliczność świadcząca o osobowości sprawcy.

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Skłonność do uzależnień to istotna bariera, która niweczy wszelkie wysiłki resocjalizacyjne w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności i stanowi istotny czynnik recydywy.

- ➔ Nadużywanie alkoholu i zażywanie środków odurzających zaburza psychospołeczne funkcjonowanie człowieka, powoduje szereg problemów w życiu osobistym jednostki, sprzyja powstawaniu konfliktów w rodzinie, środowisku koleżeńskim czy w życiu zawodowym.
- ➔ Badania kryminologiczne dowodzą, że wiele przestępstw popełnianych jest w stanie nietrzeźwości sprawcy – przykładowo: częściej niż co drugie zabójstwo, średnio co trzecie pobicie bądź rozbój oraz ok 3/4 wypadków znęcania się nad osobą najbliższą. Osoby nadmiernie pijące są bardziej podatne na popełnianie przestępstw niż osoby pijące umiarkowanie lub wcale.
- ➔ Alkohol odgrywa istotną rolę również w przypadku wypadków drogowych.

W 2019 roku wszyscy nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego spowodowali łącznie 5748 wypadków. Najwięcej wypadków było spowodowanych z winy pijanego kierującego - 4005, w wypadkach tych zginęło 490 osób, a 5 609 zostało rannych

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Skazani uzależnieni od alkoholu - postępowanie:

- ➔ Osoby skazane wyrokiem sądu (lub przebywające w aresztach śledczych), po przybyciu do jednostki penitencjarnej zostają poddane badaniom.
- ➔ Jeżeli lekarz stwierdzi u takiej osoby zatrucie alkoholem, to pacjent zostaje oddelegowany na oddział detoksykacyjny.
- ➔ Wówczas psycholog więzienny diagnozuje uzależnienie.
- ➔ Jeśli powikłania związane z odstawieniem środka odurzającego nie są tak silne, pacjent trafia do ambulatorium zakładu karnego i tam podaje się mu odpowiednie leki.
- ➔ W przypadku stwierdzenia uzależnienia psycholog więzienny informuje osadzonego o możliwości podjęcia leczenia w jednostce penitencjarnej.

Skazani uzależnieni- postępowanie

Jezeli przestępstwo zostało
popętnione w związku z nadużywaniem, lub używaniem
substancji psychoaktywnych lub odurzających

Wówczas zgodnie z art. 62 kk sąd może określić rodzaj i
typ zakładu karnego, a także
orzec o wykonywaniu kary pozbawieniu wolności w
systemie terapeutycznym.

jezeli skazany wyrazi zgodę

Wówczas jest kwalifikowany do
zwykłych oddziałów terapeutycznych

Jeśli osadzony wyrazi zgodę na
leczenie, wówczas
zostaje on zakwalifikowany do
odbywania kary pozbawienia wolności
w systemie
terapeutycznym

w razie braku zgody

O stosowaniu leczenia, lub rehabilitacji
orzeka sąd penitencjarny

Jeśli nie wyrazi zgody, wówczas trafia
na oddział terapeutyczny,
który przyjmuje osadzonych bez ich
zgody

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Specyfika leczenia odwykowego w zakładach karnych:

- ➔ W jednostkach penitencjarnych nie jest możliwe przeniesienie form pracy z osobami uzależnionymi od alkoholu z warunków wolnościowych.
 - ➔ Specyfika pracy w zakładach karnych z osobami uzależnionymi od alkoholu wynika przede wszystkim ze specyficznego miejsca oddziaływań oraz ze specyfiki samych pacjentów.
 - ➔ Pociąga to za sobą oczywiście konieczność prowadzenia terapii nieco różniącej się, od tej prowadzonej na wolności, oraz wymusza tworzenie odmiennych ofert pracy z uzależnionymi
-
- ▶ Sam pobyt w zakładzie karnym jest przyczyną abstynencji, która jednak, by wytrwać w trzeźwości, sama nie wystarcza. Leczenie alkoholizmu w warunkach izolacji przebiega bez możliwości sprawdzania siebie.
 - ▶ Dlatego ważny jest moment podjęcia leczenia

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Specyfika leczenia odwykowego w zakładach karnych:

- ➔ Czas realizacji podstawowego cyklu terapeutycznego wynosi aktualnie w stosunku do sprawców uzależnionych od 3 miesięcy (skazani uzależnieni od alkoholu) do 6 miesięcy (skazani uzależnieni od narkotyków). Jest to okres względnie krótki, krótszy, niż w większości tego typu programach realizowanych w systemach więziennych innych krajów
- ➔ Znaczna część specjalistów opowiada się za rozpoczęciem terapii sześć miesięcy przed zakończeniem odbywania kary, niezależnie od wcześniejszych deklaracji skazanego o gotowości podjęcia leczenia.
- ➔ Badacze ci uważają, że terapia w zakładzie ma za zadanie przysposobić osadzonego do funkcjonowania i radzenia sobie w warunkach wolnościowych.

Dlatego też okres między zakończeniem leczenia a zakończeniem odbywania kary nie może być zbyt długi, ponieważ wiąże się to z możliwością zapomnienia pewnych informacji, które byłyby niezbędne w środowisku otwartym. Inna grupa specjalistów uważa, że trzeba wykorzystać moment, w którym osadzony deklaruje gotowość do podjęcia leczenia, niezależnie od ilości czasu pozostałego do zakończenia odbywania kary, ponieważ taki moment zdarza się niezwykle rzadko

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych- plusy

Leczenie uzależnienia w zakładach karnych ma swoje pozytywy:

- ➔ Już samo umieszczenie w jednostce penitencjarnej stwarza dogodną sytuację dla osób, które w warunkach wolnościowych nigdy by się leczeniu nie poddały.
- ➔ Na samym początku odbywania kary można zdiagnozować osobę uzależnioną i zaoferować jej pomoc, jeśli oczywiście skazany nie został wcześniej sądownie zobligowany do leczenia.
- ➔ Leczenie w zakładzie karnym jest tańsze niż leczenie na wolności, gdyż pacjenci - niezależnie od tego, czy są objęci terapią czy nie - są i tak utrzymywani przez jednostkę penitencjarną, w której aktualnie przebywają

Charakterystyczną cechą osób objętych terapią w zakładzie karnym jest to, że występują oni w podwójnej roli a mianowicie, są przede wszystkim więźniami oraz są pacjentami.

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych- odmienności w zakresie terapii

Specyfika leczenia odwykowego w zakładach karnych:

- ➔ Również praca terapeutów w zakładach karnych ma swoje specyficzne cechy.
- ➔ W warunkach izolacji szerszy jest zakres stosowania przymusu w oddziaływaniach terapeutycznych, co generuje potrzebę odmiennych rozwiązań organizacyjnych
- ➔ Terapeuci odpowiadają nie tylko za jakość, efektywność oddziaływań, ale także bezpieczeństwo zarówno pacjenta, jak i jednostki penitencjarnej, w której pracują.
- ➔ Odmienny jest typ relacji terapeutycznej - z jednej strony praca terapeutów objęta jest tajemnicą zawodową, z drugiej zaś strony, wymaga się od nich pomocy przy formułowaniu prognoz kryminologicznych i społecznych.

Charakterystyczną cechą osób objętych terapią w zakładzie karnym jest to, że występują oni w podwójnej roli a mianowicie, są przede wszystkim więźniami oraz są pacjentami.

Czynniki utrudniające pracę

Specyfika leczenia odwykowego w zakładach karnych:

- ➔ Czynnikiem utrudniającym pracę terapeutyczną z osadzonymi jest niezaprzeczalnie fakt istnienia podkultury więziennej
- ➔ W warunkach izolacji leczą się specyficzni pacjenci. Są to osoby zazwyczaj słabo wykształcone. Rzadko zdarzają się przypadki ukończenia szkoły średniej, większość z nich ukończyła zasadniczą szkołę zawodową (często dopiero w więzieniu), lub szkołę specjalną.
- ➔ Wyróżniającą cechą pacjentów więziennych oddziałów odwykowych jest też to, że są oni bardziej złośliwi niż alkoholicy przebywający na wolności. Większą część z nich można zaliczyć do chronicznych złośliwów. Charakterystyczne jest również to, że u znacznej części osadzonych uzależnionych od alkoholu występują poważne zaburzenia osobowości lub występuje uzależnienie od środków chemicznych zmieniających nastrój.

Czynniki utrudniające pracę

- ➔ Osoby poddane terapii w warunkach ZK są bardzo nieufne. Przyczyną tego stanu rzeczy jest przymusowa konieczność przebywania w zakładzie karnym

Pacjent, który leczy się w warunkach wolnościowych, gdy tak zdecyduje, może nie przyjść, zrezygnować, nigdy więcej nie zobaczy osób, które wraz z nim się leczyły. Natomiast w więzieniu nie ma anonimowości, niezależnie od tego czy skazany będzie kontynuował terapię, czy nie - pozostanie w dalszym ciągu w zakładzie.

- ➔ Dlatego bardzo trudno jest dotrzeć do pacjentów, długi okres czasu zajmuje im otwarcie się.
- ➔ Charakterystyczną cechą pacjentów w warunkach izolacji jest również to, że po opuszczeniu zakładu niezwykle rzadko szukają pomocy w grupach wsparcia.

Możliwe trudności terapeutyczne

Szczególna grupa: socjopaci / psychopaci

- ➔ Terapia socjopatów/psychopatów w warunkach więziennych stanowi bardzo złożone zagadnienie. !
Podstawą podejmowanych zadań korekcyjnych wobec jednostek socjopatycznych/psychopatycznych powinna być diagnoza zmiennych osobowościowych oraz ich powiązania z czynnikami sytuacyjnymi

Trudności w oddziaływaniach korekcyjnych wobec tego rodzaju sprawców wynikają z kilku przyczyn:

- ➔ Cechy psychopatyczne kształtują się bardzo wcześnie w rozwoju osobniczym, a pobyt w więzieniu prowadzi do ich nasilenia – przede wszystkim do wzrostu pobudliwości i niesubordynacji, a jednocześnie do zmniejszenia samokontroli i samokrytycyzmu.
- ➔ Tego rodzaju skazani najczęściej uczestniczą w zajęciach wbrew swojej woli i spostrzegają działania terapeutyczne jako grę. W tej sytuacji celem więźnia jest oszukanie terapeuty poprzez udawanie skruchy i chęci odkupienia winy, a w końcu ostateczny powrót do wcześniejszych zachowań
- ➔ Natomiast trzecia trudność polega na tym, że psychopaci potrafią znakomicie symulować poprawę zachowania w sytuacji uzyskiwania korzyści – postępy w terapii znikają wówczas, gdy określone zachowanie przestaje być nagradzane.

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Podsumowanie:

- ➔ Pomimo iż przybywa nowych oddziałów terapeutycznych, to jednak wciąż jest ich o wiele za mało, gdyż oczekujących na objęcie terapią jest z roku na rok coraz więcej. Podkreśla się konieczność podwojenia liczby oddziałów. Skazani zakwalifikowani do objęcia ich terapią muszą czekać na jej rozpoczęcie.
- ➔ Działania terapeutyczne są podejmowane w ramach programów terapeutycznych i Indywidualnych Programów Terapeutycznych, opracowywanych dla każdego skazanego z osobna. Na oddziałach terapeutycznych pracuje zespół terapeutyczny, w skład którego wchodzi: psycholog, terapeuci, wychowawcy, lekarze i pielęgniarki
- ➔ Na oddziałach terapeutycznych prowadzi się różnorodną działalność: funkcjonują grupy terapeutyczne, rozwoju duchowego i osobistego, wsparcia, prowadzone są wykłady, terapie indywidualne oraz różnorakie treningi: asertywności, zapobiegania nawrotom picia, wyrażania złości, relaksacji i komunikacji

Terapia osób uzależnionych w jednostkach penitencjarnych

Podsumowanie:

- ➔ W Polsce funkcjonują tzw. grupy samopomocowe - AA (Anonimowi Alkoholicy) i AN (Anonimowi Narkomanii) - w zakładach karnych i aresztach śledczych było 219 grup anonimowych alkoholików i 26 grup anonimowych narkomanów. W zakładach karnych podstawową formą pracy wspólnoty AA są mitingi.
- ➔ Szacuje się, że w instytucjach penitencjarnych na całym świecie istnieje około 1 500 grup wsparcia.
- ➔ Skuteczność oddziaływań terapeutycznych w grupach wsparcia w zakładach karnych wynika z faktu, iż skazanym uzależnionym od alkoholu łatwiej jest się identyfikować z członkami ruchu Anonimowych Alkoholików niż z profesjonalistami, którzy nigdy nie mieli podobnego problemu.
- ➔ Trzeźwiejący alkoholicy z grup wolnościowych AA stanowią dla skazanych autentyczny przykład osób, którym udało się rozwiązać problemy alkoholowe.

Psy w służbie

W Służbie Więziennej pies jest współpracownikiem i partnerem funkcjonariusza. Jest też wiernym przyjacielem swojego przewodnika.

- ➔ Podstawowym celem współczesnych jednostek penitencjarnych są skuteczne oddziaływania resocjalizacyjne przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa i ochrony społeczeństwa.
- ➔ W tym zakresie nieodłącznym partnerem funkcjonariuszy Służby Więziennej są psy służbowe i specjalne – wyselekcjonowane pod względem predyspozycji, doskonale przygotowane do swojej pracy i prowadzone przez specjalistów – przewodników.

Psy w służbie

- ➔ Podczas szkolenia pies specjalny zdobywa umiejętności **wyszukiwania środków odurzających i substancji psychotropowych** a także wraz z przewodnikiem uczą się wzajemnej współpracy.
- ➔ Codzienna służba psów specjalnych polega na kontroli osób, rzeczy, korespondencji, paczek, pojazdów, pomieszczeń a także na poszukiwaniu i wskazywaniu miejsc ukrycia środków odurzających i psychotropowych.
- ➔ Rolą psów patrolowo – obronnych jest natomiast ochrona funkcjonariuszy, terenu jednostki i wzmocnienie działań konwoju oraz pościgu

